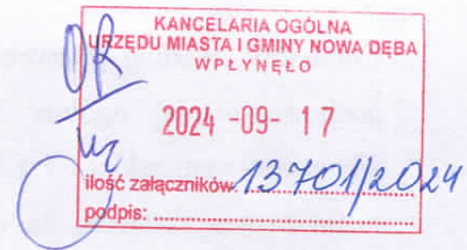

WOJEWODA PODKARPACKI
35-959 Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15

S – VII . 431 . 3 . 2024

Rzeszów, 2024-09- n

Pan

Wiesław Ordon

Burmistrz Nowej Dęby

Na podstawie art. 47 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (j.t. Dz. U. z 2020 r., poz. 224) przekazuję wystąpienie pokontrolne po kontroli problemowej przeprowadzonej w dniu 26 sierpnia 2024 r. Urzędzie Miasta i Gminy Nowa Dęba (ul. Rzeszowska 3, 39-460 Nowa Dęba).

Kontrolę przeprowadziła Barbara Uliasz – inspektor wojewódzki, na podstawie imiennego upoważnienia do kontroli udzielonego przez Wojewodę Podkarpackiego (pismo z 21 sierpnia 2024 r. znak: S-VII.431.3.2024).

Kierownikiem kontrolowanej jednostki jest Pan Wiesław Ordon – Burmistrz, sprawujący tę funkcję od 2006 roku. Zadania związane z prowadzeniem bezpośredniego nadzoru nad stanem obiektów grobownictwa wojennego zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 2337) wykonuje Pani Alicja Rydzik – inspektor ds. utrzymania urządzeń komunalnych.

Tematem kontroli było ustalenie stanu zachowania obiektów grobownictwa wojennego oraz określenie potrzeb remontowych. Objęto nią okres od 1 stycznia 1999 r. Podczas kontroli przeprowadzono wizję lokalną obiektów grobownictwa wojennego zlokalizowanych na terenie gminy.

Wykonanie zadań w kontrolowanym zakresie oceniam pozytywnie.

Dotychczas z terenu gminy Nowa Dęba w *Wojewódzkiej ewidencji cmentarzy, kwater i mogił wojennych* ujęto jedynie cmentarz z I wojny światowej zlokalizowany w miejscowości

Chmielów. Według pierwotnych danych na cmentarzu spoczywało 94 poległych. Jednak pochowano tutaj ogólnie 331 żołnierzy wszystkich walczących armii: 81 z rosyjskiej, 249 austro-węgierskiej i 1 z niemieckiej, poległych w większości w 1915. Dzięki badaniom historycznym ustalono, że cmentarz powstał w wyniku akcji komasacyjnej pochówków zlokalizowanych w okolicy. Na cmentarzu nie ma żadnych tablic imiennych, dotychczas nie posiadaliśmy żadnych danych osobowych pochowanych. Dzięki badaniom archiwalnym obecnie znane są nazwiska 102 pochowanych na cmentarzu w Chmielowie, pozostali nadal pozostają niezidentyfikowani. W związku z faktem, że cmentarz posiada trwałe urządzenie celowym byłoby umieszczenie na nim tablicy z nazwiskami zidentyfikowanych poległych, znaczną grupę wśród nich stanowią Polacy.

Podczas kontroli ustalono, że ww. obiekt jest dobrze utrzymany. Wymaga jedynie prac konserwacyjnych, szczególnie oczyszczenia kamiennego muru z mchów i zabezpieczenia spękań narożników.

W okresie objętym kontrolą prowadzono prace remontowe. Gruntowną przebudowę cmentarza, nadając mu obecną formę architektoniczną, przeprowadzono w latach 2008–2012, w oparciu o projekt opracowany przez Gminę Nowa Dęba. Prace zostały sfinansowane ze środków dotacji Wojewody.

W zakresie prowadzenia ewidencji i dokumentacji merytorycznej stwierdzono, że na stanowisku pracy znajduje się dokumentacja, wymagająca aktualizacji. Pracownik jest zorientowany w stanie zachowania i lokalizacji obiektu.

Podczas kontroli ustalono także, że na cmentarzu parafialnym w Chmielowie znajdują się mogiły stanowiące miejsce spoczynku ofiar wojny.

- 2 września 1939 roku Chmielów został zbombardowany przez lotnictwo niemieckie. Według tablicy pamiątkowej umieszczonej na kościele parafialnym zginęło 58 osób. Podczas lustracji cmentarza parafialnego zlokalizowano kilka pochówków:
 - Marian Gil: mogiła indywidualna w formie betonowego obramowania zwieńczonego poduszką z metalową tablicą i niskim, betonowym krzyżem, stan zachowania średni.
 - Jan Mroczek: mogiła indywidualna w formie betonowego obramowania zwieńczonego cokołem z betonowym krzyżem, stan zachowania średni.
 - Adam Bajcer: mogiła indywidualna w formie lastrykowego nagrobka ze szklaną tablicą inskrypcyjną i krzyżem, stan zachowania dobry.

- Zofia i Wojciech Godek: mogiła zbiorowa w formie betonowego obramowania zwieńczonego poduszką ze szklaną tablicą inskrypcyjną i niskim, betonowym krzyżem, stan zachowania średni.
- Antonina i Józef Kotulscy: mogiła zbiorowa w formie betonowego obramowania zwieńczonego poduszką z niskim, betonowym krzyżem, stan zachowania zły.
- Ludwik Biało i Marian Konieczny: mogiła zbiorowa w formie betonowo-lastrykowej płyty, na szczycie niewielkie, kamienne tablice inskrypcyjne, stan zachowania zły.

Należy podjąć działania w celu ustalenia lokalizacji wszystkich pochówków osób zabitych w bombardowaniu.

- Na cmentarzu parafialnym w Chmielowie zlokalizowano także miejsce spoczynku członka ruchu oporu. W mogile indywidualnej mającej formę granitowego nagrobka zwieńczonego tablicą inskrypcyjną spoczywa Paweł Dryka, żołnierz Batalionów Chłopskich ps. „Ułan”, który zginął tragicznie w 1947 roku (dane z tablicy). Charakter ww. pochówku będzie przedmiotem dalszych ustaleń.

- Na podstawie analizy materiałów źródłowych będących w posiadaniu tu. Urzędu ustalono, że na terenie Gminy Nowa Dęba miały miejsce także inne akty terroru, w których śmierć ponieśli mieszkańcy gminy:

- W miejscowości Cygany w maju 1943 roku rozstrzelani zostali: Wojciech Koziół, Wojciech Piwiński i Antoni Urbaniak, natomiast w 1944 roku zamordowano: Władysława Ślęzaka (2 lutego), Wojciecha Rolek i Władysława Zawadę.
- W miejscowości Chmielów w 1943 roku rozstrzelano Stanisława Samprucha oraz Katarzynę i Adama Gajewskich (2 kwietnia), natomiast w 1944 zamordowano: Adama Filę i Wojciecha Panek (28 marca).
- W miejscowości Jadachy w 1944 roku rozstrzelano Jana Flisa, a w zbiorowej egzekucji zginęli: Władysław Jadach, Jan Tomczyk, Józef Ordon oraz Maria i Józef Rzeszutek.

Należy podjąć działania, w oparciu o zapisy ksiąg parafialnych oraz USC, w celu ustalenia miejsc pochówku ww. osób oraz dokładnych okoliczności śmierci pochowanych.

- Ustalono ponadto, że osoby zamordowane przez Niemców w miejscowościach Nowa Dęba i Tarnowska Wola zostały najprawdopodobniej pochowane na cmentarzu przy kościele parafialnym, którym w latach wojennych była nekropolia w miejscowości Majdan Królewski.

Wnioski:

- Cmentarz wojenny w Chmielowie jest dobrze utrzymany. Wymaga jedynie prac konserwacyjnych, szczególnie oczyszczenia kamiennego muru z mchów i zabezpieczenia spękań narożników. Cmentarz posiada oznakowanie pozwalające na jego odnalezienie w terenie.
- Badania historyczne pozwoliły na ustalenie nazwisk 102 pochowanych na cmentarzu. Celowym byłoby umieszczenie na nim tablicy lub obelisku z nazwiskami zidentyfikowanych poległych, szczególnie w sytuacji gdy znaczną grupę wśród nich stanowią Polacy.
- Należy podjąć działania w celu ustalenia lokalizacji wszystkich pochówków osób zabitych w bombardowaniu miejscowości Chmielów. Miejsca ich spoczynku stanowią groby wojenne zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych i powinny zostać objęte *Wojewódzką ewidencją cmentarzy, kwater i grobów wojennych*, niezależnie od tego kiedy zostały urządzone i kto sprawuje bezpośrednią opiekę. Jest to szczególnie ważne, w odniesieniu do grobów pozbawionych troski i znajdujących się w złym stanie technicznym.
- Należy podjąć działania, w oparciu o zeznania świadków, zapisy ksiąg parafialnych oraz USC, w celu ustalenia miejsc pochówku oraz dokładnych okoliczności śmierci mieszkańców gminy – ofiar terroru niemieckiego.
- Dokumentacja ewidencyjna cmentarza wojennego znajdująca się na stanowisku pracy wymaga aktualizacji. Należy także wykonać karty dla nowych grobów, dotąd niezewidencjonowanych.
- W przypadku złego stanu technicznego mogił ofiar terroru niemieckiego na przeprowadzenie koniecznych prac remontowych (wykonanie nowych nagrobków) gmina może uzyskać dofinansowanie z budżetu Wojewody.

Zalecenia:

- Zaplanować prace konserwacyjne cmentarza wojennego w Chmielowie oraz trwałe upamiętnienie zidentyfikowanych pochowanych. Niezbędne prace mogą zostać sfinansowane z dotacji celowej Wojewody.
- W oparciu o zeznania świadków, zapisy ksiąg parafialnych oraz USC, podjąć działania zmierzające do ustalenia miejsc pochówku i dokładnych okoliczności śmierci ww. osób – ofiar terroru niemieckiego.

- W razie potrzeby przygotować dokumentację remontową nowych grobów wojennych (projekt nagrobka, zestawienie kosztów), która stanowić będzie podstawę wniosku o dofinansowanie z budżetu Wojewody.
- Zaktualizować kartę ewidencyjną cmentarza wojennego w Chmielowie, uzupełnić dokumentację o ewidencję pochowanych.

Wykonać dokumentację ewidencyjną dla wszystkich nowych grobów wojennych, szczególnie ofiar bombardowania Chmielowa, kopię kart należy przesłać do Wojewody.

O sposobie wykonania powyższych wniosków i zaleceń, a także o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia – mając na względzie art. 46 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2001 r. o kontroli w administracji rządowej (j.t. Dz. U. z 2020 r., poz. 224) – proszę mnie poinformować na piśmie w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

WOJEWODA PODKARPACKI

Teresa Kubas-Hul